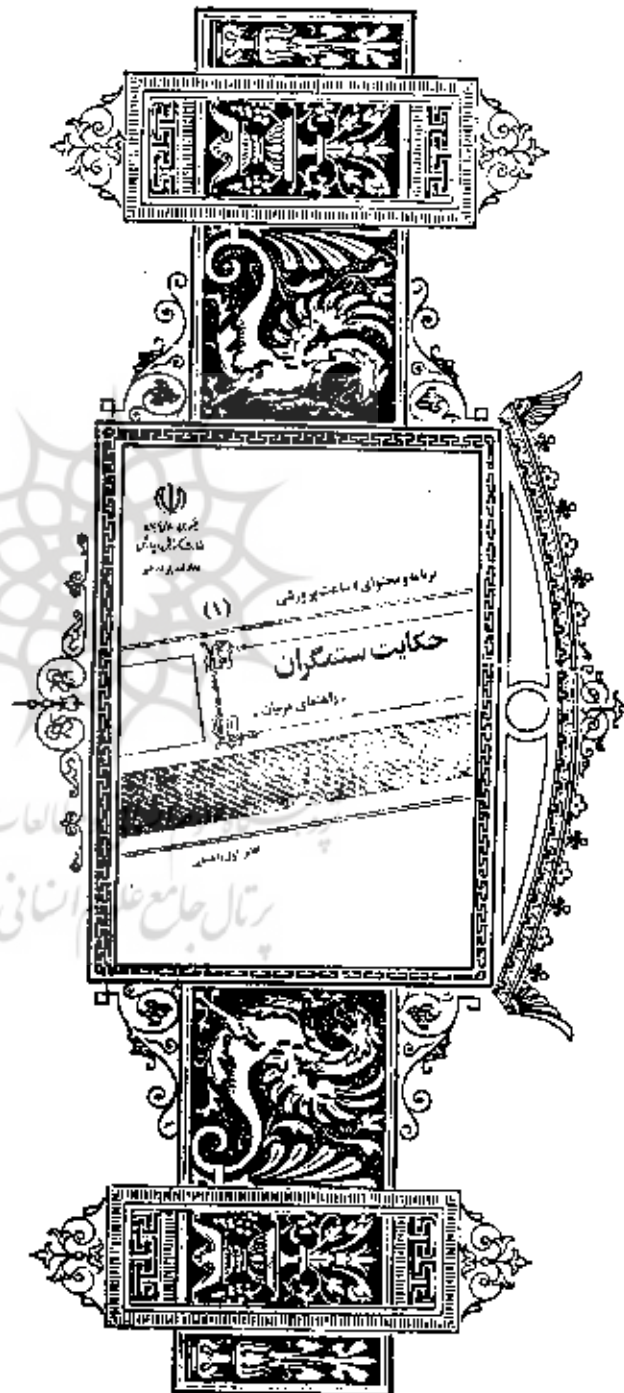

بررسی اهداف هنری کتاب حکایت ستمگران

۲- نگهداری و زینت وسائل شخصی

از نشانه های وجود حس زیبایی دوستی در نوجوان این است که نسبت به زیبایی و زینت و نگهداری وسایل شخصی خود از قبیل کتاب، دفتر، کیف، لباس و... توجه و عنایت خاصی داشته باشد. در کلاس پرورشی، اصرار فراوانی در این زمینه به عمل می آید. یکی از محورهای اصلی ایجاد چنین عاداتی، نگهداری، زیباسازی و تزئین دفتر گفته ها و نکته هاست. در کتاب «حکایت ستمگران» بطور مکرر توصیه شده است که «اصلی ترین ابزاری که برای تهیه این دفتر باید در دست دانش آموز باشد، هنر و ذوق است». یا: «این دفتر در مسیر تهیه خود باید حساس و هنر دانش آموزان را بکار گیرد». یا: «این دفتر باید آنگونه تهیه شود که قابل نگهداری باشد» یعنی آنچنان زیبا، منظم، دقیق و حساب شده باشد که بتوان آن را به عنوان یک یادگار از این دوران تحصیل نگهداری کرد. در جایی دیگر درباره تزئین آن تاکید شده است: «دانش آموزان نباید به جلد معمولی دفتر چه اکتفا کنند بلکه باید با استفاده از عکسها، تصاویر، طرحها و... یا به وسیله نقاشی و طراحی خود، جلدهای زیبا برای آن دفتر تدارک ببینند». زیبایی سبکی خطوط و تزئین داخل دفتر نیز از اصلی ترین نکاتی است که کلاس پرورشی بر آن تاکید می ورزد. علاوه بر این دفتر، در زمینه نگهداری و محافظت از صفحه خانه بازی نیز به دانش آموزان گوشزد می گردد که «از

مجلات فرهنگی
پرتال جامع دانشی

کار هنرمندانه خود، خوب محافظت کنند و سالها از آن نگهداری نمایند.»^۶ در کار اصلاح و تکمیل نیز به دانش آموزان تذکر داده می شود که «باید در حسین یزدان، چسباندن و... پیش بینی ها و مراقبت های لازم را مبذول دارند تا از پاره شدن و از بین رفتن آنها جلوگیری شود.» در عین حال درباره چگونگی کار با تصاویر تاکید شده است که: «مربی باید به هیچ بی دقتی و اهمال کاری دانش آموزان تن در ندهد. بچه ها باید تمیز و زیبا کار کنند و مربی این حرکت را به عنوان مساله ای پرورشی و سازنده تلقی می کند، سرسری کار کردن، بی دقتی در رنگ آمیزی، ترکیب بی مفهوم تصاویر، بی توجهی به زیبایی کل صفحه و... همه و همه از نکاتی هستند که مربی اکیداً به آنها رضایت نخواهد داد. مهم این است که هست، تلاش، دقت هنر، ظرافت و اندیشه دانش آموزان مصروف این صفحه گردد.»^۷ چنانکه ملاحظه می گردد، این مراقبت ها، زمینه های تقیید دانش آموز به زیباسازی و نگهداری مناسب از وسایل شخصی را به وجود می آورد.

۳- استفاده از رنگهای مناسب در رنگ آمیزی

رنگ شناسی و استفاده از رنگهای مناسب در کنار یکدیگر، یکی از نشانه های وجود ذوق هنری و حس زیبایی دوستی در نوجوان است. در کلاس پرورشی مکرراً این امکان به دانش آموز داده می شود که از رنگ در کار زیباسازی استفاده کند و راهنمایی های لازم نیز در این جهت در اختیار او قرار می گیرد؛ مثلاً در تهیه صفحه خانه بازی تاکید شده است که باید «رنگ آمیزی ها زیبا و مناسب»^۸ باشد و دانش آموزان مطابق میل خود خانه های آن صفحه را به شکل زیبایی رنگ آمیزی نمایند.^۹ در برنامه اصلاح و تکمیل تصریح شده است که «هدف اصلی، زیباسازی است... رنگها باید متناسب و در مجموع جلوه بخش به طرح باشند و می توان گفت آنچه این صفحه را زیبا می کند، همانا رنگ آمیزی آن است.»^{۱۰} در تهیه نمایشگاه نیز جلوه و نسای کار، به هنرمندی نقاش گروه وابسته دانسته شده است: «اوست که باید رنگها را بشناسد و با استفاده از ماژیک

یا مدادهای رنگی و یا کاغذهای الوان دست به تزیین و زیباسازی طرح بزند.»^{۱۱} دفتر گفته ها و نکته ها نیز سرتاسر رنگارنگ، جلوه گر و زیباست «هیچ صفحه ای بدون تزیین نخواهد بود... باید متناسب با مطالب، شکلها، طرحها، رنگ آمیزی ها و نقاشی ها و طراحی های مختلف، صفحه ای زیبا و پر جاذبه تهیه شود»^{۱۲}

۴- شرکت در فعالیتهای هنری

نوجوان صاحب ذوق بطور قدری با گروهی در فعالیتهایی مانند: خطاطی، نقاشی، طراحی و حتی تئاتر و... شرکت می کند. کلاس پرورشی به خوبی چنین فرصت و امکانی را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد تا بتوانند ذوق هنری خود را در جنبه ها و حالات مختلف به بونه آزمایش بگذارند. دانش آموز در برنامه خانه بازی، کشیدن جدول، رنگ آمیزی، خوشنویسی، طراحی و نقاشی و درست نویسی ادبی را تمرین می کند و در برنامه اصلاح و تکمیل نیز خوشنویسی، کولاز، رنگ آمیزی و صفحه آرایی را پشت سرمی گذارد و در کار از قصه تا نمایش در هنر نمایش چند گامی را برمی دارد و هنر نمایشنامه نویسی را به اجسام و در عمل می آموزد و در برنامه قصه گوئی از هنر بیان و قصه گوئی بهره مند می گردد و در برنامه نمایشگاه یکبار دیگر در چهار رشته خطاطی، طراحی، نقاشی و نویسندگی امکان عرضه توانایی های خود را می یابد. هنر نویسندگی در برنامه هایی چون: پرواز در آسمان خیال، تهیه گزارش از دیدار، تهیه گزارش از مناظره و تهیه گزارش از قصه تا نمایش وجود دارد و سرانجام، همه این رشته های هنری یکجا در دفتر گفته ها و نکته ها جمع می آید، چنانکه ملاحظه می گردد کلاس پرورشی انواع رشته ها و زمینه ها را به صورت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

به: ایجاد زمینه برای کارها و خلاقیت‌های هنری، ذهنی و قدرت تخیل:

شرایط سنی نوجوان اقتضا می‌کند که در جهت خلاقیت‌های هنری و ذهنی او برنامه ریزیهایی لازم به عمل آید و از نیرو و توانایی تخیل او بهره‌مندیهای لازم انجام گیرد. کلاس پرورشی به میزان قابل توجهی این زمینه را برای دانش‌آموز به وجود می‌آورد. شکلها یا نشانه‌های پیدایش این ویژگی در دانش‌آموزان به شرح زیر است که براساس آنها چگونگی عملکرد کتاب حکایت ستمگران را مورد بررسی قرار می‌دهیم. شکلها یا نشانه‌های مورد بحث،

فرصت و امکانی جهت عرضه توانایی‌ها یا به آزمایش گذاردن استعدادها در اختیار دانش‌آموز قرار می‌دهد. دانش‌آموز نه تنها خود در این رشته‌ها ورود می‌یابد، بلکه این علاقه‌مندی را طی برنامه‌ها و تشویق‌های حساب شده مریسی جهت شرکت در نمایشگاه‌های هنری مدرسه کسب می‌کند^{۱۲} و دقیق و اندیشمندانه نگاه کردن را نیز در این رهگذر می‌آموزد.

به عنوان جمع‌بندی از این مبحث باید گفت که کلاس پرورشی زمینه‌ها و امکانات فراوانی را جهت ایجاد و تقویت حس زیبایی‌دوستی و پرورش ذوق هنری

بکار می‌گیرد. دانش‌آموز در هریک از این ست‌ها که مشغول به فعالیت شود، امکان فعالیت خلاقه و تخیل مثبت را دارد. برنامه از قصه تا نمایش فرصت قابل توجهی را در اختیار همه دانش‌آموزان قرار می‌دهد که در چند شخصیت، توان خلاق خود را عرضه کنند. در این کلاس، نویسنده، کارگردان، صحنه‌آرا، گریمر و بازیگر خود دانش‌آموزان هستند و جالب اینکه همه اینها نه به صورت عینی و عملی بلکه در تخیل و همراه با خلاقیت. اساساً چنین روشی به نام «نمایش خلاق» (Creative Drama) شناخته می‌شود.

۲- فعالیت در گروه‌های روزنامه‌نگاری

روزنامه‌نگاری مدرسه‌ای توانایی‌های متعددی را از دانش‌آموز طلب می‌کند که همه آنها با نوعی از خلاقیت آمیخته هستند: نویسندگی، خطاطی، طراحی، نقاشی و صفحه‌آرایی و... کلاس پرورشی در برنامه نمایشگاه این امکان را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد که بتوانند توانایی‌های یاد شده را بکار اندازند و «با استفاده از شیوه‌ای هنرمندانه و خلاق و بدون تکیه به آموزش‌های مستقیم و کلامی، مفاهیم مورد نظر را منتقل سازد»^{۱۱}

۳- فعالیت در رشته‌های خطاطی، نقاشی، طراحی، کولاز و...

در عمق خود چیزی به نام خلاقیت و تخیل مثبت و سازنده را نهفته دارند:

۱- فعالیت در گروه‌های نمایشی یا تئاتر

یک گروه نمایشی، دانش‌آموز را به عنوان بازیگر، کارگردان، نویسنده و...

نوجوانان که یکی از اهداف اساسی در فعالیت‌های هنری است در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد، در واقع این دانش‌آموز است که در معرض چنین تحریکها و تشویق‌هایی قرار می‌گیرد و اندک‌اندک این بخش از اهداف هنری درباره او معمول و مشهود می‌گردد.

هر چند که این رشته‌ها در واقع به نوعی در برنامه نمایشگاه به روزنامه نگاری وجود دارند و فرصت عمل خلاق را در اختیار دانش آموزان قرار می دهند، اما بطور عمومی گزینش دانش آموزان به هریک از این رشته‌ها، نشانی از خلاقیت آنان را همراه دارد. در واقع باید گفت که سزاسر کلاس پروزی با عملکرد محوری دفتر گفته‌ها و نکته‌ها دانش آموزان را دعوت به عرض اندام یا آزمایش خود در هریک از این رشته‌ها می کند.

۴- فعالیت در زمینه نویسندگی

نوشتن، پرداختن و اساساً کار با قلم، در جوهر خود تخیل و خلاقیت دانش آموز نهفته است. کلاس پروزی به شکلهای مختلفی دانش آموز را تشویق به اندیشیدن و نوشتن خلاق می کند. مثلاً پرواز در آسمان خیال برنامه‌ای است «خیال پروز» که قدرت تفکر و تخیل را بالا می برد، استعداد

نویسنده‌گی شاگردان را تقویت می کند و قدرت اندیشیدن و خوب فکر کردن را پروزی می دهد. «۱۵» برنامه‌های مناظره، دیدار، قصه گوئی و از فضا تا نمایش دانش آموزان را وادار به نگارش گزارشی آزاد و خلاق از محتوای کلاس می کنند. «۱۶» دانش آموز در برنامه اصلاح و تکمیل به صورت مقتضای آمادگی نگارش و آشنایی با جملات منجید را طی می کند و در کار تهیه متن برای نمایشگاه، یکبار دیگر توانایی نویسندگی خود که حکایت از روح خلاق او دارد را به آزمایش می گذارد.

۵- ارزشیابی آثار هنری

لازمه اظهارنظر، نقد و بررسی ارزشیابی آثار هنری، برخورداری از نیروی خلاقیتی است که در فرد اظهارنظر کننده شکل گرفته است. وقتی دانش آموز به میدان اظهارنظر فرا خوانده می شود، همراه با خود نوشته‌ای از تخیل و آفرینندگی را همراه می آورد و از رهگذر ارزشیابی آثار دیگران، خود رشد می یابد و تیپ‌روهای نهفته درونش پرورش می یابد. کلاس پروزی بطور متعادل این امکان را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد؛ مثلاً: در برنامه

خانه بازی تاکید شده است که «بسیاری از دانش آموزان اقدام به تهیه طرحهایی بسیار جذاب و زیبا می کنند که نشان دادن آنها به سایرین موجب تشویق خود دانش آموز و نیز زانه طرحهای الگویی به سایرین می گردد.» «۱۷» در برنامه مناظره نیز دانش آموز به اظهارنظر درباره موضوع مورد بحث فرا خوانده می شود و در برنامه پرواز در آسمان خیال با همراهی و نظرسوئی از دانش آموزان، «زیباترین و پرمغزترین سخنهای آنان گزینش می شود» «۱۸» و در برنامه دیدار این فرصت به دانش آموزان داده می شود که با کندوکاوی در سخنان معلم، هر سوالی که راجع به سخنان او دارند مطرح نمایند. «۱۹» در برنامه از قصه تا نمایش، «پس از تمام کار گروه نمایشی، مربی از دانش آموزان می خواهد عیب و نواقص و ضعفهای این گروه را بیان کنند و در عین حال از توجه به نکات مثبت آنها غفلت ننمایند.» «۲۰» و خلاصه بطور کلی در مراحل مختلف تهیه دفتر گفته‌ها و نکته‌ها تاکید شده است که «نمونه کارهای تهیه شده مورد نظارت همگان قرار گیرد» «۲۱»

ادامه دارد

* پی نویسیها:

تمام ارجاعات در این نوشته مربوط به کتاب «حکایت مستوران» است که دیلاً لفظ شماره‌های صفحات مورد نظر ذکر می شوند:

- ۱- ص ۲۱
- ۲- ص ۸۴
- ۳- ص ۱۱۳ و ۱۱۴
- ۴- ص ۱۴۲
- ۵- ص ۱۳۴ و ۱۳۷
- ۶- ص ۱۶۸، ۳۰، ۲۴
- ۷- ص ۳۹ تا ۴۱
- ۸- ص ۶۸
- ۹- ص ۲۹
- ۱۰- ص ۳۹
- ۱۱- ص ۱۱۴
- ۱۲- ص ۱۳۷
- ۱۳- ص ۱۱۳
- ۱۴- ص ۱۰۸
- ۱۵- ص ۶۹
- ۱۶- ص ۱۴۰ و ۱۴۱
- ۱۷- ص ۳۱
- ۱۸- ص ۷۱
- ۱۹- ص ۷۹
- ۲۰- ص ۸۶
- ۲۱- ص ۱۴۲

